

3. Почетова, В., 2024, Шляхи вдосконалення професійно-комунікативної діяльності керівника закладу освіти, Управління та інновації в освіті: досвід, проблеми та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Одеса. С. 179–187.
4. Тритинник, Л., 2024, Мовно-комунікативна компетентність учителя, Українська мова і література в школі, № 80–81. С. 83–88.
5. Bar-On, R., 2006, The Bar-On model of emotional-social intelligence, *Psicothema*, Vol. 18, pp. 13–25.
6. Bass, B.M., 1985, *Leadership and Performance Beyond Expectations*, Free Press, New York, 256 p.
7. Csikszentmihalyi, M., 2014, *The Systems Model of Creativity: The Collected Works of Mihaly Csikszentmihalyi*, Springer, Netherlands, 463 p.
8. Goleman, D., 1995, *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*, Bantam Books, New York, 352 p.
9. Mayer, J.D., Salovey, P., 1997, *What is emotional intelligence?, Emotional Development and Emotional Intelligence: Educational Implications*, pp. 3–31.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІВ ТА УЧНІВ

Божьєва С. М.

Ужгородський національний університет

E-mail: bozhievasvit@gmail.com

***Анотація.** У статті досліджуються ключові проблеми та перспективи розвитку освіти в Україні в контексті євроінтеграції та сучасних викликів. Автор аналізує історичні етапи трансформації освітньої системи – від радянської централізації до реформ незалежності та впровадження концепції «Нова українська школа». Особлива увага приділена педагогічному навантаженню, фінансуванню, цифровізації та психологічним аспектам освітнього процесу. Порівняльний аналіз із системами освіти Німеччини, Франції та Ізраїлю дозволяє виявити структурні відмінності та потенційні напрямки вдосконалення. Визначено основні бар'єри для учнів – нерівний доступ до ресурсів, стресові чинники та консервативні методики. Запропоновано практичні рекомендації щодо підвищення якості освіти через модернізацію, підтримку педагогів і розвиток.*

***Ключові слова:** освіта в Україні, педагогічне навантаження, євроінтеграція, цифровізація, психологічна підтримка.*

Актуальність. Система освіти – ключовий фактор соціально-економічного розвитку. Україна має унікальні виклики: від реформ до масштабного руйнування інфраструктури та внутрішньої і зовнішньої міграції через війну. Починаючи з років незалежності, а саме з 1990 років, в Україні досі актуальні питання проблем освіти та багато історичних подій за цей час були перепорою для оновлення різних соціальних аспектів в країні, таких як економіка, рівні права громадян, безпека, свобода та якість та доступ до освіти. В статті також порівнюється системи освіти України в трьох історичних зрізах: радянський період (до 1991 р.), перші десятиріччя незалежності (1991–2013 рр.), та сучасний етап реформ (2014–2025 рр.). У дослідженні розглянуто структурні, мовні, ідеологічні та фінансові особливості кожного періоду, а також реформи й законодавчі зміни.

До років незалежності в Україні панувала централізована система управління державою, включаючи основні аспекти життя країни, а саме централізована програма економічних досягнень, освітньої системи, суспільства в цілому. Централізована система управління в освіті – навчальні програми, підручники, кадри, контроль за ідеологічним змістом визначалися в столиці СРСР.

Зробимо короткий огляд з ключовими реформами та важливими періодами для становлення якісної освіти в Україні.

Радянська модель освіти характеризувалася централізованим управлінням, обов'язковістю та безкоштовністю навчання, сильним розвитком точних наук, але високим рівнем ідеологізації та домінуванням російської мови. Серед важливих реформ – запровадження обов'язкової 8-річної освіти (1958–1959 рр.) та перехід на 10-річний термін навчання (1984 р.).

Період незалежності відзначився українізацією освітнього процесу, переходом на 12 річну школу, упровадженням профільного навчання та зовнішнього незалежного оцінювання (2008 р.), але також проблемами хронічного недофінансування у 1990 роках.

Сучасний етап розвитку освіти (з 2014 р.) пов'язаний із євроінтеграційними курсом, реалізацією реформи з 2018 р. «Нова українська школа» (НУШ), розвитком інклюзивної та цифрової освіти, адаптацією навчального процесу до умов пандемії COVID-19 та повномасштабної війни (з 2022 р.). Законом «Про освіту» 2017 р. закріплено 12-річну структуру з трьома циклами навчання, а НУШ поширюється на всі рівні середньої школи.

Отримані результати демонструють еволюцію української освіти від ідеологізованої централізованої системи до компетентнісно орієнтованої гнучкої моделі, інтегрованої у європейський простір, попри економічні та соціально-політичні виклики.

Сучасні виклики педагогів в Україні. Але зараз викладачі в Україні, як у школах так і в університетах, стикаються з високим навантаженням, що включає не лише аудиторні години, але й підготовку навчальних матеріалів, перевірку робіт, ведення документації та адміністративні обов'язки. Часто ці завдання виконуються в умовах недостатнього фінансування та застарілої матеріальної бази. Це впливає на мотивацію та знижує ефективність викладання.

Педагогічне навантаження в Україні є значним і часто перевищує навантаження у західних країнах та Ізраїлі. Учителі середньої школи працюють у межах 18–22 годин на тиждень.

Викладачі вищих навчальних закладів працюють до 20 годин аудиторних занять, що обмежує їхній час для наукової роботи і методичного розвитку, за показниками Державної служби якості освіти України, 2024. Для порівняння, у Німеччині та Франції педагогічне навантаження в ВНЗ складає 8–16 годин на тиждень, що дає викладачам можливість займатись науковою діяльністю та підвищенням кваліфікації (Smith&Cohen, 2023). В Ізраїлі педагогічне навантаження також нижче і поєднується з активною практичною діяльністю (Kravchenko, 2024).

Крім обсягу занять, українські педагоги зіштовхуються з високим рівнем бюрократії, недостатнім фінансуванням та низькою матеріальною базою. (Peterson et al., 2024). Відсутність психологічної підтримки та великий стрес через нестабільність у країні посилюють професійне вигорання (Шевченко, 2023).

Значні перешкоди для учнів створюють стресові чинники, зокрема підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), а також психологічний тиск, пов'язаний із соціальною нестабільністю в Україні, такі виклики, як повномасштабне вторгнення та інші. Крім того, нерівний доступ до сучасних освітніх ресурсів та цифрової інфраструктури залишається проблемою, особливо в прифронтових регіонах (UNICEF Ukraine, 2023). Методичні підходи часто мають консервативний характер, що не відповідає очікуванням учнів щодо інтерактивності і практичності (Державна служба якості освіти України, 2024). Але мотивація учнів формується під впливом особистих цілей, підтримки з боку родини та педагогів, а також можливостей для саморозвитку. Сучасні учні орієнтуються на практичне навчання та розвиток soft skills – комунікації, креативності, критичного мислення, за даними European Commission, 2023). Вони прагнуть інтерактивного навчання з використанням цифрових технологій і проектної діяльності.

3 рекомендацій для покращення освітнього процесу можуть бути наступні практичні та дієві заходи:

- підвищення кваліфікації педагогів через тренінги і менторств;
- зниження бюрократичного навантаження шляхом цифровізації документообігу;
- покращення матеріально-технічної бази;
- психологічна підтримка педагогів та учнів;
- впровадження гнучких графіків;
- розвиток мотивації учнів через інноваційні освітні програми.

Висновки. Освітня система України перебуває на етапі активної трансформації, але стикається з викликами як з боку педагогів, так і учнів. Високе навантаження, недостатня матеріальна підтримка і бюрократія обмежують ефективність педагогічної діяльності. Учні, попри мотивацію відчувають психологічний тиск і нерівність у доступі до ресурсів.

Досвід західних країн і Ізраїлю демонструє, що збалансоване навантаження, використання інноваційних методик, інтеграція теорії з практикою, підтримка психологічного стану та модернізація інфраструктури сприяють підвищенню якості освітньої системи.

Література

1. Державна служба якості освіти України. 2023. Аналіз педагогічного навантаження в Україні.
2. Smith, J., & Cohen, L. Teacher workload and innovation: international perspectives. *Educational Review*, 76 (2), 2024. 172 s.
3. Міністерство освіти і науки України (2024). Стратегія розвитку освіти на 2020–2025 роки.
4. Kravchenko, S. Workload and well-being of Israeli educators. *Journal of Education and Psychology*, 15 (1), 2024. 130 c.

ANALYSING LEGALESE AND ADAPTED LEGAL TEXTS IN ESP CLASSES

Kharzhevska O. M.

Khmelnytskyi National University, e-mail: 1 kharzhevska @gmail.com

Abstract. *The article examines the role of authentic legal English texts and adapted legal materials in ESP (English for Specific Purpose) classes. It highlights their respective strengths and weaknesses, exploring how each can be effectively used in the teaching process. At the beginner stage of learning English legalese, specially designed textbook materials are generally more suitable, as they are tailored to the specific proficiency level of law students.*